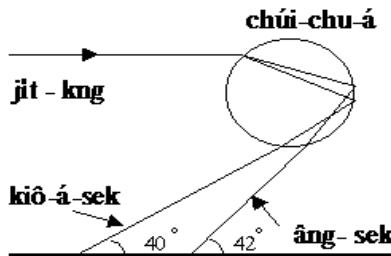

âng-sek..ê sī tī téng-kōan hit-khō,
kiō-á-sek..ê sī tī lāi-khō.

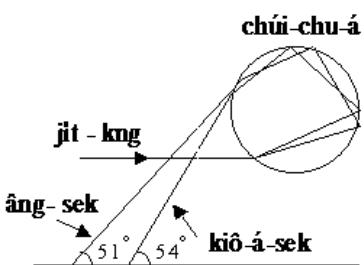
Léng-gán Khòaⁿ "E" Sî-tāi ê Gín-á

Ong Gē-jū

Tôr-jī Chúi-chu sek-sàn chiâⁿ-chò khēng

Gê chuí-sī jit-kng thong-kòe chuí-chu, ū nñg-pái ê chiat-siā kap nñg-pái ê hóan-siā só chiâⁿ-chò..ê, âng-sek-kng ê gióng-kak sī 51°, kiō-á-sek..ê sī 54°, chhin-chhiūⁿ Tôr-sa^a. Só-i lán khòaⁿ--tiōh ê gê ê chhut-hiān tī khēng ê téng-kōan, sek-chhái hun-pòr kap khēng tò-péng, sek-chuí iāh kah chhián--chit--sut--á! Che sī in-ūi ke chit-pái ê hóan-siā, lêng-liōng ū kiám koh kah chió ê gôan-in.

Tôr-sa^a Chúi-chu sek-sàn chiâⁿ-chò gê

Chham-khó chu-liāu:

- 1 物理二 郭鴻銘 三民書局
 - 2 www.phy.ntnu.edu.tw
- 物理教學示範實驗教室
光與彩虹的形成

Chòe-kīn phah-khui tiān-sī á-sī pò-chóá, jip-bák só khòaⁿ, só thiaⁿ-tiōh..ê, m̄-sī chheng siàu-liân chū-sat, chiū-sī in khì sat-jīn, chhin-chhiūⁿ sèⁿ-miā tī chit-tīn siàu-liân gín-á ê bák-chiu--nih, sī bō sím-mih kè-tát..ê, ē-tit-thang sūi-piān húi-tiāu, chit-tiám-á tiōh m̄-chai ài tin-sioh pē-bú só siúⁿ-sù hō in ê chit-hūn pō-kùi lé-bùt.

Hiān-chāi ê gín-á, lán lóng chheng-ho in sī "E" sî-tāi..ê, in ê siūⁿ-hoat chiân-ōe, chòe-hoat chiân-ōe, sî-siōng ê chòe chhut hō lāng liāu-siōng bōe kàu ê tāi-chì, "phe-chhia, chàm pub, chiāh tòk-phín, chiāh iô-thâu-ōan". Che khòaⁿ tī góa chit ê chòe lāu-su, í-kip lāu-bú ê sim-lāi, sī thòng-khó koh sim-thiàⁿ, m̄-chai chit-má chòe pē-bú..ê, kiám ū chīn tiōh in chòe sī-tōa-lāng ê chek-jīm--bô?

Lán chòe pē-bú, m̄-sī kan-ta thàn-chîⁿ hō gín-á chiāh-hó, chheng-hó nā-tiāⁿ. Kì-jiān seⁿ..in, chiū ài ū gī-bū lâi kàu-iòk..in, sî-siōng koan-sim..in, chhin-chhiūⁿ hiah ê phe-chhia-chòk, saⁿ-kiⁿ pòaⁿ-mî koh tī gōa-bīn teh lōa-lōa-sô, kiám-kóng chòe pē-bú..ê, lóng m̄-chai gín-á í-keng chiah òaⁿ iáu bōe tñg--lâi, chin-chiàⁿ sī chiám-jiān hiah bō êng--leh? Kiám-kóng gín-á teh chò sím-mih lóng bōe kā i koan- sim?

Chêng chít chām, kap góá ê sian-siⁿ teh khai-káng, kóng tióh hiān-chāi ê gín-á, ū ê lóng kan-ta chai-iáⁿ beh thák-chheh, m̄-chai ài óah-iōng in só óh--tióh ê tì-sek. Iáu ê kì--tit, ū chít ūi hak-chiá bat kóng, “Lán lâng ài ū saⁿ ê Q, IQ, EQ, kap CQ.” Iā chiū sī, tì-hūi, chêng-sū ê khòng-chè(che iā-sī it-poaⁿ lâng siōng khiàm-khoat..ê), koh-chài ū chhòng-chō-lék . Oát-thâu khòaⁿ māi--leh, lán ū jōa chöe ê lâng chò ē kàu, iû-kî sī chêng-sū ê kóan-lí . Chit ê sî-tāi ê gín-á nā-sī ū put-bóan ê só-chāi, chiū sī ēng pök-lék lâi kái-koat tāi-chì, bōe-hiáu ēng thâu-niáu kap khòng-chè ka-kī ê chêng-sū, koh tûi sèⁿ-miā ê kè-tát-koan oan-khiau, bō chun-tiōng pát-lâng ê khôan-lí, óng-óng só chō-sêng sī chit-chhut koh chit-chhut ê pi-kiòk, kàu hit sī chiah hiō-hóe, iáh í-keng bōe-hù--ah.

Kî-sít che nā-sī beh kòai gín-á, mā bō kong-pêng. Lán tōa-lâng kiám ū chò hó ê bō-iūⁿ hō lán ê gín-á khòaⁿ, lán kiám ū sî-siōng hō gín-á kám-kak tióh chhù ê un-lóan, lán kiám ū kap gín-á chhin-chhiūⁿ pêng-iú it-poaⁿ lâi teh ko-thong, lán kiám ū chè-chō ap-lék hō gín-á, hō in siūⁿ beh tō-pī, che chióng-chióng ê būn-tê, lán chò lâng pē-bú..ê, kiám ū iōng-sim lâi kiám-thó--leh?

Lán ê gín-á óah tī chit ê kâng-kiù bîn-chú ê sî-tāi, khiok sī m̄-chai beh hó hó lâi pá-ak che tek-lâi put-īⁿ ê bîn-chú, chin-chiàⁿ

sī chiong ka-kī ê khòai-lók kiàn-tiòk tī pát-lâng ê thòng-khó téng-bîn, kun-pún tióh lóng bōe-hiáu beh chun-tiōng pát-lâng ê khôan-lí, chit ê sè-kài chhin-chhiūⁿ sī in..ê, in siōng kài tōa. Khòaⁿ tī góá chòe lâu-su ê bâk--nih, sim sī jú lâi jú hân, mā jú lâi jú kín-sīn, in-ūi góan sī khiā tī kàu-iòk tē-it-sòaⁿ ê lâng, ài hō gín-á ū chit ê hó bō-iūⁿ, hi-bâng in ê saⁿ ê “Q”, chòe-chio ài chò kàu chai-iáⁿ ka-kī só chò ê tāi-chì, só kóng ê òe-gí, í-kip chêng-sū ê kóan-lí, ê-tit-thang tûi ka-kī hū-cheek, koh tûi pē-bú ū chit-ê kau-tài.

Sí-kî kàu lah

Ông Siok-tin èk

It-Siu siân-su chū sè-hàn tióh chin khiáu. I ê lâu-su ū chit ê tê-au-á sī hi-sè-chi-pó, lâu-su hui-siōng tin-sioh chit ê tê-au-á. Ū chit kang, It-Siu bō tiuⁿ-tî kā chit ê tê-au-á kòng phòa--khì, sim lâi chin kan-khö koh chin kiaⁿ-hiâⁿ. Tú tî chit ê sî-chün, i thiaⁿ tióh lâu-su ê kha-pō siaⁿ, kóáⁿ-kín chiong kòng phòa--khì ê tê-au-á chhàng tī kha-chiah āu. Tng i ê lâu-su kiâⁿ kàu i ê bîn thâu-chêng ê sî, i sûi khui chhùi mñg kóng, “Lâng sī án-chóáⁿ it-têng ài sî leh?”

“Che sî chin chû-jiân ê tâi-chì--ah,” i ê lâu-su án-ni hôe-tap, “sè-kan ê it-chhè, ū seⁿ tióh ū sî.” It-Siu thiaⁿ liáu, tióh kā kòng phòa--khì ê tê-au-á thèh--chhut--lâi, hiòng lâu-su kóng, “Lí ê tê-au-á sî-kî kàu--lah.” s s s s